

Ordu ili Ünye İlçesinde fındık işletmelerinin mevcut durum analizi ve beklentileri

Derya ÖZTÜRK¹, Ali İSLAM², Rüstem CANGİ³

¹Ordu Üniversitesi, Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Ordu

²Ordu Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Ordu

³Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Tokat

Alınış tarihi: 23 Ağustos 2019, Kabul tarihi: 9 Aralık 2019

Sorumlu yazar: Derya ÖZTÜRK, e-posta: deryaozturk@odu.edu.tr

Öz

Bu araştırma Ordu ili Ünye ilçesinde yetiştirilen fındığın üreticilerin ekonomisine olan katkısı, üretimde karşılaşılan sorunları ve fındık sektörünün daha verimli bir şekilde yapılanması için gerekli stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evreni, Ordu ilinin Ünye ilçesi ve bu ilçeye bağlı köylerinde fındık üretimi yapan tüm üreticileri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, kolayda örnekleme yöntemine göre seçilmiş 200 üretici oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, geliştirilen veri toplama formu aracılığıyla yüz yüze anket tekniği kullanılarak toplanmış ve SPSS paket programında betimsel istatistik yöntemlerinden frekans analizi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üreticilerin 22.1 dekar olan arazi varlığının yarısından fazlasını fındık bahçeleri oluşturmaktadır. Fındığın ortalama satış fiyatı 10.26 ₺/kg'dır. Üreticilerin %61.5'inin yıllık fındık gelirlerinin toplam gelirleri içindeki oranı %50 ve üzerinde bulunmuştur. Ünye'deki fındık üreticilerinin yarıdan fazlası, bulunduğu bölgeden göç etmiş ve sadece hasat zamanı fındık toplamak için bölgeye gelmektedir. Fındık üretim faaliyetinde karşılaşılan en önemli problemler; işçilik ve diğer girdi maliyetlerinin yüksekliği, dikim alanlarının artması ve üreticilerin fiyat belirlemede etkili olamamalarıdır. Araştırma bölgesindeki üreticilerin fındık satışındaki en önemli kriterlerinin iyi fiyat ve peşin ödeme olduğu tespit edilmiştir. Fındık piyasasında üreticinin pazar gücünü arttıracak daha etkin ve güçlü bir örgütlenmeye gereksinim duyulmaktadır. Fındık yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için yayım (bilgilendirme) çalışmalarına ağırlık

verilmesi ve girdi sübvansiyonları ile üreticinin desteklenmesi önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Fındık üretimi, durum analizi, üreticilerin beklentileri, Ünye

Current situation analysis and expectations of hazelnut farms in Ünye District of Ordu Province, Turkey

Abstract

The aim of this study was to determine the contribution of hazelnut production in the district of Ünye of the city of Ordu to producers' economy, their problems during production and the strategies needed for the hazelnut sector to have a more efficient structure. The study population consisted of all hazelnut producers in Ünye and its villages. The study sample consisted of 200 hazelnut producers recruited using convenience sampling. Data were collected using a data collection form through face-to-face survey. Data were analyzed using the SPSS. Frequency analysis, which is a descriptive statistics method, was used. More than half of the land assets (22.1 decares) of the participants consisted of hazelnut orchards. The average selling price of hazelnut was 10.26 ₺/kg. More than 49 percent of the total revenue of 61.5% of the participants were hazelnut revenues. More than half of the participants have migrated and only go back for hazelnut harvest. Participants' major problems were high costs of labor and other inputs, increasing hazelnut plantation areas and not having a say in the determination of prices. The most important criteria

for them for the sale of hazelnut were good price and cash payment. A more effective and powerful organization is needed to increase the market power of hazelnut producers. It is important to focus on agricultural extension activities and to support producers with input subsidies in order to improve hazelnut production.

Key words: Hazelnut production, situation analysis, producers' expectations, Ünye

Giriş

Fındık sağlıklı beslenmede, istihdam yaratmada, diğer sanayi dallarına hammadde temin etmede ve özellikle ihracat geliri sağlamada tarım ürünleri içinde daima önemli bir ürün olma özelliğini korumuştur. Türkiye fındık kültürünün anavatan bölgeleri arasında olup büyük bir zenginliğe sahiptir. Bu zenginlik dünya üretimi içerisinde uzun yıllar ilk sıra olarak süregelen (İslam, 2018). Dünyada 2017 yılı itibarıyla, 1 milyon ton fındık üretimi söz konusudur. Dünya fındık üretiminde lider ülke konumunda olan Türkiye, dünya fındık üretim alanının %75'ini ve üretim miktarının ise %68'ini karşılamaktadır (Anonim, 2019a). Fındık, eski ve yeni bölge olarak adlandırılan ülkemizin kuzeyinde yetiştirilmektedir. Eski bölge Doğu Karadeniz bölgesi olup Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin illerini kapsamaktadır. Yeni bölge ise orta ve batı Karadeniz bölgesi olup ağırlıklı olarak Samsun, Sinop, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Kocaeli illerini içerir (İslam, 2018). Türkiye'de yaklaşık 500 bin üretici, 7 milyon da alanda fındık üretimi yapmakta ve fındık üretim, işleme, pazarlama, kırma, nakliye, ihracat süreçlerinde doğrudan veya dolaylı olarak geçimini sağlamaktadır. 120 bini aşkın çiftçi sayısı ile Türkiye'de en çok kayıtlı çiftçinin bulunduğu il Ordu'dur. İl arazisinin %41.4'ü tarım alanı, %34.6'sı orman ve fundalık alan, %8.5'i çayır ve mera alanı, %15.5'i ise yerleşim alanı ve tarım dışı araziden oluşmaktadır. Ordu'nun toplam tarım alanı 2 552 972 da ve meyve yetiştirilen alanlar ise 2 277 402 da'dır. Ordu ilindeki tarım faaliyetleri Karadeniz kıyı kesiminde fındık, kivi, mısır, fasulye üretimi; iç kesimlerde ise hayvancılık ile tarla ürünleri ve yem bitkileri üretimi üzerinde yoğunlaşmıştır (Anonim, 2019b). 2018 yılı itibarıyla Türkiye'nin fındık üretim alanının %31.2'sine sahip olan Ordu, ülkemizde fındığın en çok üretildiği ildir. Aynı yıl içerisinde Ordu, Türkiye'de üretilen toplam kabuklu fındık üretim miktarının %35'ini gerçekleştirmiştir (Anonim, 2019c). Türkiye'de fındık tarımının

ağırlıklı olarak yapıldığı Doğu Karadeniz Bölgesinde, özellikle Ordu ilinde halkın %70'inin temel gelir kaynağını fındık oluşturmaktadır (Öztürk ve ark., 2017). Bu ürün bölge halkı için sadece bir tarım ürünü değil aynı zamanda milli bir varlıktır. Ordu ilinin bütün ilçelerinde fındık üretimi yapılmaktadır. Bu ilçeler arasında en fazla fındık üretiminin yapıldığı ilçe Ünye'dir. Ünye'de 2018 yılı itibarıyla 296 710 da alanda 19 572 ton fındık üretimi yapılmıştır. Bu rakamlar Ordu fındık üretim alanının %13.06'sına ve üretim miktarının ise %10.85'ine tekabül etmektedir (Anonim, 2019c).

Fındık, yetiştirme aşamasından, işleme ve pazarlama aşamalarına kadar, ekonomik olduğu kadar, sosyal-kültürel ve ekolojik boyutları ile, diğer sektörlerle kesişen noktaları bulunan bir üründür. Tarımsal düzenleme ve uygulamalar, sosyal güvenlik, gıda güvenliği ve insan sağlığı, ormancılık, ihracat rejimi, teşvikler, çevre kirliliği ve doğa koruma gibi çeşitli alanlardaki politika ve yasal düzenlemeler fındık sektörünü etkilemektedir. Ancak kendine has özellikleriyle fındık, buna cevap veren politika ve düzenlemelere ihtiyaç duymaktadır (Anonim, 2019d). Fındıkta üretim alanlarının sınırlandırılmasına yönelik yasa ile alan bazlı destekleme modeli son yıllarda en çok konuşulan konular arasındadır. Türkiye'nin 2001'den bu yana fındık alanları ile ihracatı artarken, fındık verimi ve üretiminde azalma meydana gelmiştir (Bozoğlu ve ark. 2019). Alan bazlı destekleme modelinin fındık üretiminde verimi artırmadığı da bildirilmektedir (Anonim, 2019e).

Meyve yetiştiriciliği uzun yıllar uğraşı gerektiren bir faaliyet alanı olduğundan, herhangi bir sebepten dolayı üretimden vazgeçme esnekliği oldukça düşüktür (Öztürk ve Akçay, 2011). Bu nedenle fındık gibi çok yıllık bitkilerde üretim sorunlarının ve üretimin bölge ekonomisine olan katkısının araştırılması sektörün yapılanmasına ilişkin politikaların oluşması açısından büyük önem taşımaktadır

Bu araştırmada, fındık üretiminde üreticiye daha fazla ekonomik katkı sağlayabilmek için Ordu İli Ünye İlçesinde fındık üretimi yapan üreticilerin üretimde karşılaştıkları sorunlar, aile ekonomisine olan katkı ve fındık sektörünün yapılanmasına yönelik beklentilerin anket çalışması ile ortaya konulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırmada birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Ordu İlinin Ünye İlçesi ve bu ilçeye bağlı köylerinde fındık üretimi yapan üreticilerden anket yoluyla elde edilen bilgiler, birincil nitelikli verileri oluşturmaktadır. Araştırmanın ikincil verilerini; Tarım ve Orman Bakanlığı Ünye İlçe Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve diğer kurumların verileri ile birlikte konuyla alakalı benzer çalışmaların sonuçları oluşturmaktadır.

Ordu ilinin Ünye ilçesi ve bu ilçeye bağlı köylerinde 2018 yılı itibarıyla fındık üretimi yapan Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı toplam 14 bin 601 üretici mevcut olup (Anonim, 2019f), bu üreticiler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, bu evrenden tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemine göre seçilmiş 200 üretici oluşturmaktadır. Roscoe (1975), örneklem büyüklüğünün araştırmadaki değişken sayısının yaklaşık 10 katı ya da daha fazla olması gerektiğini belirtir (Sekaran ve Bougie, 2016). Buna göre çalışmadaki örneklem hacminin yeterli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Anket uygulaması, 1 Temmuz- 1 Eylül 2018 döneminde örneğe seçilen işletme sahipleriyle yüz yüze görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiş ve üreticilerden 2017-2018 üretim dönemine ait bilgiler derlenmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze görüşme, veri toplama aracı olarak ise anket formları kullanılmıştır. Anket formu; fındık üreticilerinin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumu, üretimde karşılaştıkları problemler ve fındık sektörünün yapılanmasına ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmada anket aracı ile elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programına aktarılmış ve verilere betimsel istatistik yöntemlerinden olan frekans analizi uygulanmıştır. Frekans analizi sonucunda; fındığın üreticilerin ekonomisine olan katkısı, üretimde karşılaşılan sorunları ve fındık sektörünün yapılanmasına ilişkin elde edilen bilgiler frekans (f) ve yüzde (%) dağılım tabloları oluşturularak yorumlanmıştır.

Araştırma Bulguları

Ankete katılan fındık üreticilerinin yaş ortalaması 40.8 yıl iken, %14'ünün 18-25 yaş, %29.5'inin 26-35 yaş, %32'sinin 36-50 yaş aralığında bulunduğu görülmüştür. 51 yaş ve üzerinde olan üreticilerin oranı ise %24.5'tir. Samsun ilinde yapılan bir araştırmada fındık üreticilerinin yaş ortalaması; Çarşamba ovasında 49.09 yıl ve Terme ovasında ise 61.33 yıl olarak tespit edilmiştir (Öztürk ve Kasko Arıcı, 2017). Giresun ilinde yapılan başka bir araştırmada ise fındık üreticilerinin yaş ortalaması 55.15 yıl olarak bulunmuştur (Uzundumlu ve ark., 2017). Üreticilerin Ünye'de ortalama ikamet etme süresi 38.3 yıldır. Ünye'de ikamet etme sürelerinin dağılımı incelendiğinde ise; üreticilerin %2'sinin 5-15 yıl, %19'unun 16-25 yıl, %29'unun 26-35 yıl, %22.5'inin 36-45 yıl, %13.5'inin 46-55 yıl ve %14'ünün ise 56 yıl ve daha fazla bir süredir Ünye'de yaşadığı tespit edilmiştir. Eğitim durumuna bakıldığında ise %24.5'inin ilkökul mezunu, %19'unun ortaokul mezunu, %23.5'inin lise mezunu, %10'unun yüksekokul mezunu, %22.5'inin lisans mezunu, %0.5'inin lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür (Çizelge 1).

Çizelge 1. Ankete katılan üreticilerin demografik özellikleri

	f	%		
Yaş (yıl)	18-25	28	14.0	
	26-35	59	29.5	
	36-50	64	32.0	
	51 ≤	49	24.5	
	Toplam	200	100.0	
Ortalama yaş (yıl)		40.8		
Ünye'de ikamet etme durumu (yıl)	5-15	4	2.0	
	16-25	38	19.0	
	26-35	58	29.0	
	36-45	45	22.5	
	46-55	27	13.5	
	56 ≤	28	14.0	
Toplam		200	100.0	
Ortalama ikamet etme süresi (yıl)		38.3		
Eğitim durumu	İlkokul mezunu	49	24.5	
	Ortaokul mezunu	38	19.0	
	Lise mezunu	47	23.5	
	Yüksekokul mezunu	20	10.0	
	Lisans mezunu	45	22.5	
	Lisansüstü mezunu	1	0.5	
	Toplam		200	100.0

Ankete katılanların %26'sının fındık üretimi dışında başka bir işle uğraşmadığı ve mülkiyeti kendisine ait olan bir tarım arazisinde faaliyet gösterdiği (%89) tespit edilmiştir. Araştırma alanındaki üreticilerin

ortalama arazi varlığı 22.1 da olup, Türkiye ortalamasının (61 da) oldukça altındadır. İşletmelerin sahip olduğu ortalama arazi miktarı, Samsun ilinde yapılan bir araştırmada 26.85 da (Altunpala ve Bozoğlu, 2018); Sakarya ilinde yapılan başka bir araştırmada 37.2 da (Yıldız ve Dağdemir, 2017); Ordu ili Ünye ilçesinde yapılan araştırmada ise 25.76 da (Demir, 2018) bulunmuştur. Ünye ilçesindeki üreticilerin sadece %2'sinin 61 da ve üzerinde tarım arazisi bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak fındık üretimi ile uğraşan bir ailenin geçinebilmesi için ortalama bahçe büyüklüğünün 30 da veya üzerinde olması öngörülmektedir (Yakut, 1996). Ancak araştırma alanında üreticilerin sadece %29'unun ortalama arazi büyüklüğü 30 da ve üzerindedir. Üreticilerin %42.5 gibi büyük çoğunluğunun 5-15 da arazi üzerinde tarımsal ürün yetiştirdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan üreticilerin hemen hemen tamamına yakınının (%97'sinin) tarım arazilerinin yarısından fazlasını fındık bahçeleri oluşturmaktadır. Ünye ilçesindeki üreticilerin %37'sinin gelirlerinin %25-49'u fındık üretiminden oluşmaktadır. Gelirlerinin %75-

100'ünü fındık üretiminden sağlayan üreticilerin oranı ise %28'tir. Giresun ilinde yapılan bir araştırmada, üreticilerin %59.8'inin yıllık fındık gelirlerinin toplam gelirleri içindeki oranı %51 ve üzerinde bulunmuştur (Topçuoğlu, 2008). Araştırmaya katılan üreticilerin %49.5'ine göre bölgedeki fındık üreticilerinin %75-100'ü tarım dışı bir işle ilgilenmektedir. Yine üreticilerin %51.5'ine göre ise fındık üreticilerinin %50-74'ü bulunduğu bölgeden göç etmiş ve sadece hasat zamanı bölgeye gelmektedir. Araştırma bölgesindeki üreticilerin tamamının fındığını tüccara-manava sattığı görülmektedir. Üreticilerin tamamına yakını (%99) fındığı peşin sattığını, fındık satarken en önemli iki kriterin ise iyi fiyat (%56) ve peşin ödeme (%21.5) olduğunu bildirmiştir. Üreticilerin %94.5'i satış aşamasında fındıklarda randıman oranının saptandığını ve fiyatın randımana göre belirlendiğini (%93) beyan etmişlerdir (Çizelge 2). Samsun ilinde yapılan bir araştırmada, üreticilerin %72.8'inin fındığını tüccara sattığı, fındık satarken de en çok randıman hesabı (%66,4) ve peşin ödeme (%28.8) kriterlerine dikkat ettikleri tespit edilmiştir (Yılmaz, 2016).

Çizelge 2. Ankete katılan üreticilerin sosyo-ekonomik durumu

		f	%			f	%
Fındık üretimi haricinde başka bir işle uğraşma durumu	Evet	148	74.0	Bulduğunuz bölgedeki fındık üreticilerinin göç etme ve sadece hasat zamanı gelme durumu (%)	0-24	1	0.5
	Hayır	52	26.0		25-49	30	15.0
	Toplam	200	100.0		50-74	103	51.5
Arazi mülkiyet durumu	Kendisine ait	178	89.0	Fındığı kime sattığı	75-100	66	33.0
	Kendisine ait değil	22	11.0		Toplam	200	100.0
	Toplam	200	100.0		Tüccar-Manav	200	100.0
Arazi varlığı durumu (da)	5 >	7	3.5	Fındığı nasıl sattığı	Peşin	198	99.0
	5-15	85	42.5		Vadeli	2	1.0
	16-29	50	25.0		Toplam	200	100.0
	30-60	54	27.0	Fındığı satarken önem verilen durumlar	İyi fiyat verilmesi	112	56.0
	61 ≤	4	2.0		Peşin ödeme yapılması	43	21.5
	Toplam	200	100.0		Avans verilmesi	23	11.5
Ortalama arazi varlığı (da)	22.1		Satılan fındığın randıman belirlenme durumu		Fındığın çiftlikten alınması	11	5.5
					İtimat edilmesi	6	3.0
Toplam arazinin fındık bahçesi olma durumu (%)	0-24	2	1.0	Sürekli alım yapılması	5	2.5	
	25-49	4	2.0	Toplam	200	100.0	
	50-74	96	48.0	Fiyatın randımana göre belirlenme durumu	Evet	189	94.5
	75-100	98	49.0		Hayır	11	5.5
	Toplam	200	100.0		Toplam	200	100.0
Üretici gelirinin % kaçının fındık üretiminden oluştuğu	0-24	3	1.5	Evet	186	93.0	
	25-49	74	37.0		Hayır	14	7.0
	50-74	67	33.5			Toplam	200
	75-100	56	28.0	Evet	186	93.0	
	Toplam	200	100.0		Hayır	14	7.0
Bulduğunuz yöredeki fındık üreticilerinin tarım dışında iş yapma durumu (%)	0-24	3	1.5	Evet		186	93.0
	25-49	41	20.5		Hayır	14	7.0
	50-74	57	28.5	Toplam		200	100.0
	75-100	99	49.5			Evet	186
	Toplam	200	100.0	Hayır	14		7.0

Araştırma alanındaki üreticilerin %32.5'i ortalama 2 552.31 kg fındığını Ağustos-Eylül aylarında 11.91 ₺/kg'den, %29'u ortalama 3 145.55 kg fındığını Ekim-Kasım aylarında 10.04 ₺/kg'den satmışlardır. Aralık-Ocak aylarında ise üreticilerin %23'ü ortalama 2 795.65 kg fındığını 9.90 ₺/kg'den, %15.5'i de ortalama 2 439.02 kg fındığını Şubat-Mart aylarında 9.20 ₺/kg'den satmışlardır. Ünye ilçesinde fındığın ortalama satış fiyatı 10.26 ₺/kg olarak tespit edilmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Ankete katılan üreticilerin fındığını hangi aylarda, hangi miktar ve fiyattan sattığı (ortalama)

Aylar	Ortalama kişi (%)	Ortalama Miktar (kg)	Ortalama Fiyat (₺/kg)
Ağustos-Eylül	32.5	2 552.31	11.91
Ekim-Kasım	29.0	3 145.55	10.04
Aralık-Ocak	23.0	2 795.65	9.90
Şubat-Mart	15.5	2 439.02	9.20
Toplam	100.0	2 733.38	10.26

Araştırma alanındaki üreticilerin %79'u fındık üretiminde hem teknik hem de ekonomik problemlerin birlikte çözülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Fındık üretiminde sadece teknik problemlerin çözülmesini isteyen üreticilerin oranı %6, sadece ekonomik problemlerin çözülmesi isteyen üreticilerin oranı ise %15'dir. Üreticiler fındık üretim faaliyetinde önemli problemleri; işçilik ve diğer girdi maliyetlerinin yüksekliği (%33.5), dikim alanlarının artması (%29.5), üreticinin fiyat belirlemede etkili olamaması (%27.5) ve pazarlama sıkıntısı (%19) şeklinde beyan etmişlerdir. Samsun ilinde yapılan bir araştırmada, fındık üreticileri tarafından en büyük problem olarak fındık fiyatlarının istikrarsız ve istenilen düzeyde olmaması gösterilirken; girdi fiyatlarının yüksekliği, peşin ödeme yapılmaması, işletmecinin söz sahibi olmaması, dikim alanlarının artırılmasının önüne geçilmemesi şeklinde sorunlar sıralanmıştır (Yalçın, 2009). Samsun ilinde yapılan araştırmada, üreticilerin büyük çoğunluğu tarafından (Çarşamba ovasında %88,54 ve Terme ovasında %73,40) fındık üretim sürecinde girdilerin pahalı olması en önemli problem olarak gösterilirken; bunu her iki ovada da ürün fiyatlarının düşüklüğü izlemiştir (Öztürk ve Kaşko Arıcı, 2017). Samsun'da yapılan başka bir çalışmada ise fındık üretiminin en büyük problemleri olarak; fındık fiyatlarının istikrarsız ve istenilen düzeyde olmaması, girdi fiyatlarının yüksekliği, peşin ödeme yapılmaması şeklinde sıralanmıştır

(Kızıltan ve Yalçın, 2010). Fındık alanlarının sürekli artmasında ise sınırlama mevzuatının uygulanmaması (%60), destekleme fiyatının yüksek olması (%7.5) ve yüksek fiyatla satılması (%7) en önemli gerekçeler olarak ileri sürmüşlerdir (Çizelge 4). Karadeniz Bölgesi'nde fındık yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Düzce ve Sakarya illerinde yapılan bir araştırmada, destekleme fiyatının, dikim alanlarının genişlemesinde etkili olduğu ve uzun dönemde %1 artmasının üretim alanlarını %0,84 artırdığı bulunmuştur (Kayalak, 2009).

Çizelge 4. Ankete katılan üreticilerin fındık üretiminde karşılaştığı sorunlar

		f	%
Fındık üretiminde çözülmesi gereken teknik ve ekonomik problemlerin önem düzeyi	Teknik problemler	12	6.0
	Ekonomik problemler	30	15.0
	Teknik ve ekonomik problemler	158	79.0
	Toplam	200	100.0
Fındık üretimi faaliyetlerindeki önemli problemler	İşçilik ve diğer girdi maliyetlerinin yüksekliği	67	33.5
	Fındık dikim alanlarının hızla artması	59	29.5
	Fiyat oluşumunda fındık üreticisinin etkili olamaması	55	27.5
	Pazarlama sıkıntısı	19	9.5
	Toplam	200	100.0
	Fındık dikim alanlarının hızla artmasının sebepleri	Sınırlama mevzuatının uygulanmaması	120
Destekleme fiyatının yüksek olması		15	7.5
Yüksek fiyatla satılması		14	7.0
Alım garantisinin olması		13	6.5
Alternatif ürünlere göre getirisinin yüksek olması		12	6.0
Daha az işgücü ihtiyaç duyulması		10	5.0
Aile işgücünün yetersiz olması		9	4.5
Kolay ve uzun süre depolanabilir olması		7	3.5
Toplam		200	100.0

Fındık piyasasında üreticinin pazar gücünü artıracak daha etkin ve güçlü bir örgütlenmeye gidilmesi gerektiği (%96.5), bu örgütlenmenin de sektörün daha iyi konuma gelmesi için Ar-Ge faaliyetlerini yürütme (%35), fiyat belirlemede üretici lehine etkili olma (29.5) ve fındık kalitesinin tespiti, sınıflandırılması (%22.5) gibi konularda etkili olması gerektiği ileri sürülmüştür. Devletin fındık konusunda görevini tam olarak yaptığına inanan üreticilerin oranı %51 olup, üreticiler fındık yetiştiriciliği konusunda devletten destek beklemektedirler. Bunlar; fındık yetiştiriciliği konusunda yayım (bilgilendirme) çalışmaları

(%27.5), yaşlı bahçelerin gençleştirilmesi (%27.0), girdi sübvansiyonlarının devam etmesi (%25) ve peşin ödeme (%20.5) şeklinde sıralanmıştır (Çizelge 5). Fındık Tarımsal Üretici Birliklerinin

geliştirilebilmesi için kendilerine projeye dayalı finansal ve teknik yardımların sağlanarak rekabet güçlerinin artırılması gerekli görülmektedir (Kılıç Topuz ve Bozoğlu, 2018).

Çizelge 5. Ankete katılan üreticilerin fındık sektörünün yapılanması hakkındaki görüşler

		Frekans	%
Fındık piyasasında üreticinin pazar gücünü artıracak daha etkin ve güçlü bir örgütlenmeye gidilmesi	Evet	193	96.5
	Hayır	7	3.5
	Toplam	200	100.0
Bu örgütlenmenin fonksiyonları	Sektörün daha iyi konuma gelmesi için Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek	70	35.0
	Fiyat belirlemede üretici lehine etkili olmak	59	29.5
	Fındık kalitesinin tespiti ve sınıflandırılması	45	22.5
	Diğer	26	13.0
	Toplam	200	100.0
Devletin görevini tam olarak yapması durumu	Evet	102	51.0
	Hayır	98	49.0
	Toplam	200	100.0
Fındık sektörüne yönelik yapılması gereken düzenlemeler	Fındık yetiştiriciliği konusunda yayım (bilgilendirme) çalışmaları yapılsın	55	27.5
	Fındık bahçelerinin gençleştirilmesi için çalışma yapılsın	54	27.0
	Girdi (ilaç, gübre vs.) sübvansiyonlarına devam edilsin	50	25.0
	Devlet peşin ödeme karşılığında alım yapsın	41	20.5
	Toplam	200	100.0

Sonuç ve Öneriler

Ankete katılan fındık üreticilerinin genel yaş ortalaması 40.8 yıl olarak bulunmuştur. 35 yaşın altında genç üreticilerin oranı ise %43.5'tir. Bu oran, yeniliğe açık olan genç nüfusun tarımsal üretimde katma değer yaratması açısından önemlidir. Kırsal alanlarda genç nüfusun muhafaza edilmesine yönelik teşvik edici projelerin geliştirilmesi ve devam ettirilmesi önerilir.

Araştırma alanında üreticilerin ortalama arazi varlığı 22,1 da olup, Türkiye ortalamasının oldukça altında bulunmuştur. Bölgede uzun yıllar yaşanan göçlerin etkisinin bu durumun oluşmasında büyük bir payı olduğu söylenebilir. Fındık üreticilerinin yarısından fazlası bulunduğu bölgeden göç etmiş olup sadece hasat dönemi için bölgeye geldiğinden fındık bahçeleriyle yeterince ilgilenememektedirler. Bu nedenle yeter gelir işletme büyüklüğünün altında buluna bahçeler verimsizliğe yol açmaktadır.

Ankete katılanların %26'sının fındık üretimi dışında başka bir işle uğraşmadığı ve mülkiyeti kendisine ait olan bir tarım arazisinde faaliyet gösterdiği (%89) tespit edilmiştir. Ankete katılan üreticilerin tamamı fındığını tüccara ya da manava satmaktadır. Fındık satarken en önemli iki kriterin ise iyi fiyat (%56) ve peşin ödeme (%21.5) olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin fındık satış fiyatlarında aylar itibarıyla dalgalanmalar görülmüştür. Ağustos-Eylül aylarında

11.91 ₺/kg'den satılan fındık, Ekim-Kasım aylarında 10.04 ₺/kg'den ve Şubat-Mart aylarında ise 9.20 ₺/kg'den satılmıştır. Fiyatların istikrarsız olduğu dönemlerde fiyat belirleyici bir güç oluşturamayan fındık üreticisi bu durumdan etkilenmektedir. Bu nedenle fındık piyasasında üreticinin pazar gücünü arttıracak ve arz fazlası üretimin belirli sürelerle bloke edilmesi için daha etkin bir örgütlenmeye gidilmesi önemlidir. Üretici birlikleri ve kooperatiflerinin büyük işler başardığına dair örnekleri Avrupa ülkelerinde yaygın olarak görmek mümkündür. Bu ülkelerde üreticiler bir araya gelerek bir kooperatif oluşturmakta, üretim, işleme ve pazarlama faaliyetlerinde bulunarak ürünlerini kıymetlendirmekte ve üreticilerin refah seviyesinin yükseltmektedirler. Araştırma alanındaki üreticiler, sektörün daha iyi bir konuma gelebilmesi için örgütlenmenin; üretici lehine piyasa fiyatı oluşturabilme ve fındık kalitesinin artırılması gibi konularda etkili olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle örgütlenme, teşvik ve desteklemelere yönelik alternatif mevzuat düzenlemelerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma alanında üreticilerin fındık üretim faaliyetinde karşılaştığı problemler arasında; işçilik ve diğer girdi maliyetlerinin yüksekliği de önemli yer tutmaktadır. Fındık üretiminde işçilik maliyetlerinin

azaltılması açısından mümkün olan oranda tarımsal mekanizasyona ağırlık verilmesi önerilir. Bunlar içerisinde sulama ve gübreleme sistemleri, hasat ve harman işlemleri ile bakım faaliyetlerinde mekanizasyon ve otomasyon sistemleri yer almaktadır.

Üreticiler devletten fındık yetiştiriciliği konusunda yayım (bilgilendirme) çalışmalarının yapılması, yaşlı bahçelerin gençleştirilmesi ve peşin ödeme yapılması gibi hususlarda destek beklemektedirler. Yaşlanmış bahçelerin yenilenmesi ile düzenli bahçeler kurulacak olup hem verim ve kalite üzerine olumlu etki edecek hem de maliyetleri düşürücü etki yapacaktır. Modern tarım teknikleri uygulamalarının üretici organizasyonları ile birlikte götürülmesi, ileri destek için araştırma enstitüleri ve üniversitelerden yardım alınması önerilir.

Kaynaklar

- Altunpala, B., Bozoğlu, M. 2018. Fındık İşletmelerinin Destekleme Düzeyine Bağlı Yetiştirme İstekliliği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi 21(Özel Sayı): 161-167.
- Anonim, 2019a. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Statistics Division (FAOSTAT). Online FAO databank. <http://www.fao.org/>. (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Anonim, 2019b. <http://www.doka.org.tr/TR/Bolgemiz/Ordu> (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Anonim 2019c. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 15.05.2019).
- Anonim, 2019a. <http://www.doka.org.tr/TR/Bolgemiz/Ordu> (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Anonim,2019d.http://www.surdurulebilirlik.ulker.com.tr/pdfs/giresunda_surdurulebilir_findik_uretimine_do_gru.pdf (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Anonim,2019b.http://www.surdurulebilirlik.ulker.com.tr/pdfs/giresunda_surdurulebilir_findik_uretimine_do_gru.pdf (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Anonim 2019e. 3. Ulusal Fındık Çalıştayı Sonuç Bildirgesi. TMO yayınları Ordu
- Anonim, 2019f. Ünye Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtları, Ünye.
- FAO, 2019. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Statistics Division (FAOSTAT). Online FAO databank. <http://www.fao.org/>. (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Bozoğlu, M., Başer, U., Kılıç Topuz, B. Alhas Eroğlu, N., 2019. An Overview of Hazelnut Markets and Policy in Turkey. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 22(5): 733-743
- Demir, İ. 2018. Fındık Tarımında Çiftçi Bakış Açısından Maliyetler ve Etkinlik: Bağlak Sayısı Üzerine Stokastik Sınır Analizi. 13(22): 619-639
- İslam, A., 2018. Hazelnut culture in Turkey. Akademik Ziraat Dergisi 7(2):259-266
- Kayalak, S. 2009. Türkiye Fındık Piyasasındaki Ekonomik Değişkenlerin Yapısal Değişimi ve Zaman Serisi Analizi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- TÜİK, 2019. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 15.05.2019).
- Kılıç Topuz, B., Bozoğlu, M. 2018. Samsun İlindeki Fındık Tarımsal Üretici Birliklerinin Mevcut Durum Analizi. İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 8(4): 325-335
- Kızıltan, A., Yalçın, H. 2010. Türkiye’de Fındık Sektöründe Üreticilerin Sorunları: Samsun İlinde Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(4): 79-98
- Öztürk, D., Akçay, Y. 2011. Fındık Yetiştiriciliğinin Yatırım Analizi ve Karlılığının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma (Samsun ili Çarşamba ve Terme Ovası Örneği), KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (21): 65-73.
- Öztürk, D., Yıldız, S., Topsakal, E. 2017. Ordu İlindeki Fındık İşleme Tesislerinin Mevcut Durum Analizi. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5(12): 1651-1659
- Öztürk, D., Kaşko Arıcı, Y. 2017. Fındık İşletmelerinin Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Analizi: Samsun İli Örneği. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(1): 21-34.
- Sekaran, U., Roger, B. 2016. Research Methods For Business: A Skill Building Approach (Seventh Edition). New York: John Wiley & Sons Inc
- Topçuoğlu, G. 2008. Uluslararası Piyasada Fındığın Türkiye Ekonomisine Katkısı ve Sorunları. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Uzundumlu, A.S., Kılıç, B., Tozlu, G. 2017. Fındık Üretiminde Kimyasal İlaç Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Giresun İli Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(1): 1-9.
- Yakut, Y. 1996. Doğu Karadeniz Bölgesinde Fındık Yetiştiriciliği. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Zirai Potansiyeli ve Gelişme İmkânları Paneli, 10 Ocak 1996, Ordu.

Yalçın, H. 2009. Fındık Sektörünün Türkiye Ekonomisi ve İhracatındaki Yeri, Önemi ve Sektörün Sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Yıldız, Ö., Dağdemir, V. 2017. Sakarya İlinde Fındık Üretim Maliyeti. Tarım Ekonomisi Dergisi, 23(1): 37-42

Yılmaz, Z. 2016. Fındık Üretiminde Yayımlı Yaklaşımları: Samsun İli Çarşamba İlçesi Örneği. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.